

คำบุรุษสรรพนามภาษาตระกูลไต

จันทร์ มาสสุพงศ์

ในบรรดาคำที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคตามหลักภาษาไทย อันมีคำนาม คำสรรพนาม และคำกริยานั้น คำสรรพนาม จัดว่าเป็นคำที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของผู้ใช้ภาษามากที่สุด เพราะในการสื่อสารกัน คำแทนชื่อผู้พูดผู้ฟัง และผู้ที่พูดถึงจำเป็นต้องมาเกี่ยวข้องในการสื่อสารก่อนเสมอ และลักษณะเด่นของคำทางไวยากรณ์ประเภทนี้ จะพบในหลายรูปแบบ บางคำแสดงพจน์ เช่น ฉัน เรา บางคำใช้เฉพาะเพศ เช่น ผม เธอ หล่อน บางคำแสดงฐานะของผู้พูด เช่น ใต้เท้า ท่าน เป็นต้น ผู้ใช้ภาษาทุกคนคงทราบดีว่า คำบุรุษสรรพนามมีให้เลือกใช้มากมาย สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมคำ เหล่านี้บางคำมีใช้มาแต่โบราณ บางคำเกิดใหม่ในยุคปัจจุบัน แต่ก็มีคำบุรุษสรรพนามอีกจำนวนมากที่คนรุ่นใหม่ที่มีได้ศึกษาวรรณคดีไทยอาจจะไม่เคยได้ยินมาก่อน เช่น

พี่เพื่อผู้ย้ายตายจากเพื่อเทียมแต่ยังเล็ก

(ศิลาจารึกหลักที่ 1)

สองพี่คิดเองอ้า อย่าได้ถามเพื่อ

(ลิลิตพระลอ)

นางจุงมีใจอินคูกุรณะจะจ้อย แต่ลูกน้อยแห่งสองรา

(มหานาคพิภพฉบับสร้อยสังกร)

สองเขือที่หลับไหล ลืมตื่น ฤาพี่

(ลิลิตพระลอ)

ลูกเจ้าลูกขุน ผิดผิดผิดแก่งว้างกัน สอนดูแท้แล้วจึงแล่งความแก่ชาด้วยชื่อ
(ศิลาจารึกหลักที่ 1)

นางกั๊วระบติเจ้า สองขา พ่อลูก
(ขุนทัง)

ไปถึงทวงมาลาที่ฮา มาหัน
(ขุนทัง)

คำบุรุษสรรพนาม ดังที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น บางท่านอาจจะอ่านผ่านไปโดยไม่ทราบความหมาย และบางท่านอาจจะเห็นว่าคำดังกล่าวคร่ำครึ ไม่ควรแก่การสนใจ เพราะไม่ได้นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งที่ในความเป็นจริง คำเหล่านี้จัดว่าเป็นคำที่มีคุณค่าควรแก่การจารึกไว้เป็นหลักฐานทางสัน และจากหลักฐานทางเอกสาร ยังได้ทราบว่า คำบุรุษสรรพนามของไทยแต่เดิมนั้น ยังจำแนกการใช้เป็นเอกพจน์ ทวิพจน์ และ พหูพจน์ ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือคำบุรุษสรรพนามที่ใช้อยู่ในประเทศไทยรวมทั้งภาษาถิ่นต่างๆ ของไทยนั้น บางคำออกเสียงตรงกันหรือคล้ายคลึงกับภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ เช่น จีน, เวียดนาม, แคว้นอัสสัมในอินเดีย, พม่า ซึ่งนักปราชญ์ทางภาษานักมานุษยวิทยา ตลอดจนนักประวัติศาสตร์ ต่างสันนิษฐานว่าเป็นภาษาตระกูลเดียวกัน และมีภาษาแม่เดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน แม้ว่าจะอยู่ในดินแดนที่ห่างไกลเพียงใดก็ตาม แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างน่าชมเชยและน่าภาคภูมิใจ บทความนี้ผู้เขียนจึงขอเสนอคำบุรุษสรรพนามที่มีใช้อยู่ในภาษาไทย และภาษาตระกูล "ไต" บางภาษา เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจศึกษาเชิงประวัติและเปรียบเทียบ แต่ก่อนที่จะถึงสาระสำคัญ ผู้เขียนขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำ ไทย (Thai) และภาษาตระกูลไต (Tai) เป็นพื้นฐานก่อน โดยจะยกคำอธิบายของศาสตราจารย์ ลี ฟังกวย (Dr. Li Fang-kuei) นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันเชื้อชาติจีน ที่อธิบายคำ 2 คำนี้ไว้ว่า

“คำว่า ไต (Tai) หมายถึงตระกูลภาษาหนึ่ง ซึ่งประกอบขึ้นด้วยภาษาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ภาษาของประเทศไทยเป็นสาขาที่สำคัญที่สุด แต่เนื่องจากคำว่า ไทย (Thai) เป็นชื่อทางการของภาษาของประเทศไทย เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนเมื่อเรียกภาษาอื่นในตระกูลเดียวกัน จึงใช้คำว่า “ไต” (Tai) หมายถึง ภาษาในตระกูลภาษาไทยทั้งหมด

ภาษาตระกูลไต (Tai) มีผู้พูดอยู่ในประเทศไทย ลาว พม่า แคว้นอัสสัมในอินเดีย เวียดนามเหนือ ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ภาษาไทเป็นลักษณะของกลุ่มภาษาที่สำคัญ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในบางประเทศที่มีชื่อเรียกไปต่างๆ กัน เช่น ซาน หรือ ฉานในพม่า, Pai-i ในมณฑลยูนนานประเทศจีน, Chuang-Chia ในมณฑลกวางสี ประเทศจีน, Chung-Chia Ddoi Jui Yoi Yay or Pu-Yi ในไกวเจา ประเทศจีน, Tho Nuug White Tai Black Tai Red Tai ฯลฯ ในเวียดนามเหนือ, Khün Lü ในประเทศไทยและลาว และภาษาที่ครั้งหนึ่งเคยพูดอยู่ในมณฑลอัสสัม แต่เป็นภาษาที่ตายแล้ว คือ ภาษาไทยอาหม¹

ในการจัดแบ่งภาษาตระกูลไตนี้ แบ่งโดยพิจารณาลักษณะและโครงสร้างของภาษา ประกอบกับวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกันมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาซึ่งผู้เขียนจะไม่กล่าวถึงในบทความนี้ ส่วนภาษาที่ใช้เป็นข้อมูลในบทความนี้ มีดังนี้

- ภาษาไทยอาหม ไทยคำตี้ ไทยพ่าเก๋ ไทยอ้ายต้อน ไทยรง ไทยโนรา ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้พูดในมณฑลอัสสัมของอินเดีย
- ภาษาไทยใหญ่ ในรัฐชาน (ฉาน) ประเทศพม่า
- ภาษาไทยโก้ ไทยนุง ในดินแดนตังเกี๋ย
- ภาษาลวจิว ในประเทศจีนติดต่อกับดินแดนเวียดนาม
- ภาษาไทยลื้อ ในดินแดนสิบสองปันนา
- ภาษาผู้ไทย ภาษาไทยดำ ไทยขาว ภาษาแสก ซึ่งเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย
- ภาษาไทยภาคกลาง ภาษาถิ่นเหนือ ถิ่นอีสาน และถิ่นใต้
- ภาษาสมัยสุโขทัยจากศิลาจารึก ไตรภูมิพระร่วง และวรรณคดีท้องถิ่นภาคเหนือ และภาคอีสานของไทย

ภาษาต่างๆ ที่นำมาเป็นข้อมูล จะยกมาเฉพาะคำบุรุษสรรพนามเท่านั้น รายละเอียดอื่นจะไม่กล่าวถึง โดยจะแยกเป็นสรรพนามบุรุษที่ 1, 2, 3 ดังตารางแสดงการใช้คำบุรุษสรรพนามภาษาตระกูลไต ดังนี้

¹Li, Fang-kuei "Tai Language" The New Encyclopdia Britannica Vol. 17, p.

ตารางแสดงการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ภาษาตระกูลไต

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ 1		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ไทยอาหม	kau (เก๋า)	—	rau (เรา)
ไทยคำตี้	kau (เก๋า)	haa (ฮา)	hau (เฮา) tuu (ตุ)
ไทยพ่าเก๋	kau (เก๋า)	—	hau (เฮา)
ไทยฮ้ายต๋อน	kau (เก๋า)	—	—
ไทยรง	kau (เก๋า)	—	hau (เฮา)
ไทยโนรา	kau (เก๋า)	—	hau (เฮา)
ไทยใหญ่ในรัฐ ชาน (ฉาน)	kau (เก๋า) khaa (ข่า) kau khaa (เก๋าข่า) hau (เฮา)	—	hau khaa (เฮาข่า) hau (เฮา)
ไทยไท้	kau (เก๋า) khoy (ข้อย)	—	hau (เฮา)
ไทยนุง	kau (เก๋า) khoy (ข้อย)	—	hooŋ (โห่ง)
ไทยลุงโจว	kau (เก๋า) Lau (เลา)	—	—

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ 1		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ไทยลื้อ	kau (เก้า) haa (ฮ่า) khoy (ข้อย)	—	hau (เฮ้า)
ไทยขาว	kau (เก้า) khoy (ข้อย)	—	rau (เรา)
ผู้ไทย	kuu (กู) khoy (ค้อย) hau (เฮ้า) kbaa-noy (ข้าน้อย)	—	—
ไทยดำ	kuu (กู) haa (ฮ่า) khoy (ข้อย)	—	—
แสก	kuu (กู) hoy (ฮ้อย) hiig (ฮิง) phaan (ผ่าน)	—	—
ฉ้อ (ย้อ)	khoy (ข้อย)	—	—
ภาษาสมัยสุโขทัย จากศิลาจารึก ไตรภูมิพระร่วง	kuu (กู) khaa (ข่า) rau (เรา) phia (เฟื้อ)	phia (เฟื้อ)	tuu (ตุ) rau (เรา)
ไทยถิ่นเหนือ	haa (เฮ้า) khaa (ข่า) hau (เฮ้า) phon (เพ็น) phuu-khaa (ผู้ข่า)	phfa (เฟื้อ) raa (รา)	hau (เฮ้า)

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ 1		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ไทยถิ่นอีสาน	kuu (กู) khoy (ข้อย) khaa (ข้า) paay (ข้าข) hau (เฮ้า) khaa noy (ข้าน้อย)	haa (ฮ่า)	hau (เฮ้า) tuu (ตุ) phia (เฟือ)
ไทยถิ่นใต้	kuu (กู) phom (ผม) chaan (ฉาน) rau (เรา)	—	—
ไทยมาตรฐาน	chan (ฉัน) khaa (ข้า) khau (เกล้า) kuu (กู) rau (เรา) kan (กัน) nuu (หนู) phom (ผม) และใช้ชื่อแทนตัว เช่น แถง, น้อย ฯลฯ	—	—

ตารางแสดงการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ภาษาตระกูลไต

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ 2		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ไทยอาหม	maü (เมีย)	—	suu (สู)
ไทยคำตี้	maü (เมีย)	khfa (เขือ)	suu (สู)
ไทยพ่าเก้	moo (ม้อ-อ) moo cau (ม้อ-อ เจ้า)	—	suu (สู) suu cau (สูเจ้า)

ภาษา	สรรพนามบุรุษ 2		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ไทยอ้ายต้อน	maü (เมีย)	—	—
ไทยรง	maü (เมีย)	—	—
ไทยโนรา	maü (เมีย) maü cau (เมีย เจ้า)	—	—
ไทยใหญ่ในรัฐ ชาน (ฉาน)	moo (เมื่อ-อ) moo cau (เมื่อ-อ เจ้า)	—	suu (สู) suu cau (สูเจ้า)
ไทยไท้	suu (สู) mṯṅ (มิ่ง)	—	—
ไทยนุง	mṯṅ (มิ่ง) cau (เจ้า)	—	man suu (มันสู)
ไทยลุงโจว	mṯṅ (มิ่ง)	—	—
ไทยลื้อ	mau (เมา) khing (คิง)	—	suu (สู, ซู) suu cau (สูเจ้า)
ไทยขาว	mṯṅ (มิ่ง)	—	—
ผู้ไทย	mṯṅ (มิ่ง) too (โต) cau (เจ้า)	—	—
ไทยดำ	mṯṅ (มิ่ง)	—	suu (สู)
แสก	?ai (ไอ) cau (เจ้า) mṯṅ (มิ่ง)	—	—

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ 2		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ฉือ (ย้อ)	cau (เจ้า)	—	—
ภาษาสมัยสุโขทัย จากศิลาจารึก ไตรภูมิพระร่วง	mŋ (มิ่ง) suu (สู) than (ท่าน) cau (เจ้า) kəə (เกอ) cau kuu (เจ้ากู)	khŋa (เขือ) (อยุธยา)	suu (สู) suu chaaw cau (สูขาวเจ้า)
ไทยถิ่นเหนือ	cau (เจ้า) khiŋ (คิง)	khŋa (เขือ)	—
ไทยถิ่นอีสาน	mŋ (มิ่ง) too (โต) cau (เจ้า) than (ท่าน)	khŋa (เขือ)	suu (สู) suu cau (สูเจ้า)
ไทยถิ่นใต้	mŋ (มิ่ง) suu (สู) too (โต) cau (เจ้า) təŋ (เติน) thaan (ท่าน) man (มัน) kəə (แก)	—	suu (สู) phuak suu (พวกสู) phuak təŋ (พวกเติน)
ไทยมาตรฐาน	mŋ (มิ่ง) khun (คุณ) pəŋ (เอ็ง) tau (ตัว) kəə (แก) thaan (ท่าน) thəə (เธอ)	—	—

ตารางแสดงการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 3 ภาษาตระกูลไต

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ 3		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ไทยอาหม	man (มัน)	—	khau (เขา) man-khau (มันเขา)
ไทยคำตี้	man (มัน)	khau (เขา)	khau (เขา) man-khau (มันเขา)

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ 3		
	เอกพจน์	ทวิพจน์	พหูพจน์
ไทยพม่าเก่า	mɪn (มัน)	—	khau (เขา)
ไทยอ้ายต๋อน	man (มัน)	—	khau (เขา)
ไทยรวง	man, mün (มัน)	—	—
ไทยโนรา	man (มัน)	—	khau cau (เขาเจ้า)
ไทยใหญ่ในรัฐ ชาน (ฉาน)	man (มัน)	—	khau (เขา)
ไทยโก้	min (มิน)	—	—
ไทยนุง	mɪn (มัน) man	—	khau (เขา)
ไทยลุงโจว	mən (เมิน)	—	khau (เขา)
ไทยลื้อ	man (มัน)	—	khau (เขา)
ไทยขาว	man tɛɛ (มันเต๋)	—	cook man (จอกมัน)
ผู้ไทย	man (มัน) khau (เขา) phən (เพ็น)	—	—
ไทยดำ	—	—	—
แสก	man (มัน) raw (เหว้า) vua (วัว)	—	—

ภาษา	สรรพนามบุรุษที่ ๑		
	เอกพจน์	ทวีพจน์	พหูพจน์
ฉฺวอ (ย้อ)	muu (หมู่) siaw (เสี้ยว)	—	—
ภาษาสมัยสุโขทัย จากศิลาจารึก ไตรภูมิพระร่วง	khau (เขา) man (มัน) ron khau (ตนเขา) phtan (เพื่อน) tha (ธ) thaan (ท่าน)	khaa (ชา)	khau (เขา) tha (ธ) thaan (ท่าน)
ไทยถิ่นเหนือ	phoen (เพ็น) khau (เขา)	khaa (ชา)	—
ไทยถิ่นอีสาน	phoen (เพ็น) khau (เขา) laaw (ลาว) phtan (เพื่อน)	khaa (ชา)	phoen (เพ็น)
ไทยถิ่นใต้	man (มัน) kee (แก) thaan (ท่าน)	—	—
ไทยมาตรฐาน	man (มัน) khau (เขา) kee (แก) thaan (ท่าน) wek (หัดอน)	—	—

จากตารางแสดงการใช้คำบุรุษสรรพนามภาษาตระกูลไตทั้ง 21 กลุ่ม จะเห็นว่าภาษาไทยนอกประเทศโดยเฉพาะภาษาในอิสสัม จะแยกเอกพจน์ พหูพจน์ไว้ชัดเจน บางภาษา เช่น ไทยคำตี้ ยังแยกเป็น เอกพจน์ ทวิพจน์ และพหูพจน์อีกด้วย นอกจากนี้รูปคำบุรุษสรรพนามยังใช้เหมือนกัน แม้จะออกเสียงต่างกันไปเล็กน้อย ส่วนไทยนอกประเทศกลุ่มอื่น เช่น ไทยใหญ่ ไทยไท้ ไทยนุง ลุงโจว ลือ ผู้ไทย ไทยขาว ไทยดำ แสก จะมีคำบุรุษสรรพนามใช้มากกว่ากลุ่มไทยในอิสสัม และมีบางกลุ่มเท่านั้นที่แยกเป็นเอกพจน์ พหูพจน์ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ในรูปเอกพจน์มากกว่า ส่วนภาษาไทยที่เป็นภาษาของชนกลุ่มใหญ่ในประเทศไทยสมัยสุโขทัย มีคำบุรุษสรรพนามใช้มาก และแยกเป็นเอกพจน์ ทวิพจน์ พหูพจน์ แม้จะไม่แยกชัดเจนนัก แต่ที่น่าสนใจคือ ภาษาสมัยสุโขทัย ไทยถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน มีบุรุษสรรพนามทวิพจน์ใช้ ส่วนภาษาถิ่นใต้ มีลักษณะที่ไม่แยกเอกพจน์ พหูพจน์ ให้เห็นชัดเจน แต่ก็ยังมีลักษณะเด่นของคำบุรุษสรรพนามเก่า ๆ ไว้ได้มากพอ ๆ กับถิ่นเหนือ และอีสานที่ดูจะมีบทบาทมากในการจะใช้คำเหล่านี้มาเป็นข้อมูลในการสืบหาลักษณะดั้งเดิมของคำบุรุษสรรพนามของไทยได้ เพราะเก็บลักษณะคำเก่าไว้ได้มากสำหรับภาษาไทยมาตรฐาน มีด้อยคำที่ใช้พูดจากันมากมาย คำบุรุษสรรพนามจึงมีเพิ่มมากขึ้น ใช้กว้างขวางขึ้น แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าได้ทั้งลักษณะคำเก่า ๆ ไปเกือบหมด เท่าที่มีใช้อยู่ก็เปลี่ยนฐานะไป เช่น กู มึง มัน แก เอ็ง ถ้านำมาใช้พูดจากันก็จะกลายเป็นคำไม่สุภาพไป ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยที่เคยใช้มาโดยไม่แบ่งฐานะ เช่น สมัยสุโขทัย คำ กู ใช้ตั้งแต่กษัตริย์จนถึงสามัญชน แต่อย่างไรก็ตามภาษาถิ่นต่าง ๆ ยังคงใช้คำเหล่านี้อยู่ จึงนับว่ายังไม่สูญหายไปทีเดียว ซึ่งลักษณะเช่นนี้ก็ป็นธรรมชาติทางภาษาที่ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง

บรรณานุกรม

- กาญจนา บัณฑิลลิก ประวัติความเป็นมาจากภาษาไทย เจริญวิทย์การพิมพ์ 2520.
 จารุวรรณ ธรรมวัตร และ กุสุมา ไชยวินิตย์ "ประเพณีชาวภูไทคำ แห่งหมู่บ้านนาป่าทนาด,"
 วารสารเมืองโบราณ 6 (1) : ตุลาคม-พฤศจิกายน 2522.
 ชำนาญ รอดเหตุภัย วรรณกรรมไทยลือ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2518.

ทองคำณ หงส์พันธ์ ภาษาล้านแแถบภูพาน โรงพิมพ์การศาสนา 2519.

นริศรานุวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา บันทึกรู้ต่างๆ เล่ม 5 สำนักพิมพ์มหา-
วิทยาลัย 2506.

บรรจบ พันธเมธา กาเลหม่านไต สมาคมภาษาและหนังสือ 2504.

_____ . “ลักษณะภาษาไทยใหญ่เกี่ยวกับภาษากรุงเทพ” พรหมแดนแห่งความรู้ สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2515.

_____ . “คำ ไท-ไทย,” สตรีสาร 2519-2521.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ไทยสิบสองปันนา เล่ม 2 คลังวิทยา 2498.

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ ภาษาผู้ไทย โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2519.

_____ . “เชื้อสายไทยในอัสสัม” วารสารเมืองโบราณ 6 (4)

“สารนาถ” (นามแฝง) เข็มไทยอาหม โรงพิมพ์ประสานชัยสิทธิ์ 2497.

อนุมานราชธน, พระยา นิรุกติศาสตร์ คลังวิทยา 2515.

_____ . “บันทึกเกี่ยวกับภาษาไทยของพระยาอนุมานราชธน” ศิลปากร 3 (ธันวาคม)
2492.

Grierson, G.A. Linguistic Survey of India Delhi : Motilal Banasidass, 1973.

Pent, Hans Georg “A letter by William Clifton Dodd,” อักษรศาสตร์ (4) : 3 (มกราคม)
2510.

Fang-kuei, Li The Tai Dialect of Lungchow II Shanghai : The Commercial Press,
Ltd. 1940.